

*27 жовтня -
День української
письменності та мови*

27 жовтня День української писемності та мови

*Мова –
коштовний
скарб народу.
(Іван Франко)*

*А мова – це
душа народу,
народ без мови
– не народ.
(В.Сосюра)*

*Бринить-співає
наша мова,
чарує, тішить і
п'янить.
(О. Олесь)*

*Мова — духовне
багатство
народу.
(В.Сухомлинський)*

БІБЛІОТЕКА
МЕХАНІКО-
ТЕХНОЛОГІЧНОГ
О ФАХОВОГО
КОЛЕДЖУ ОНТУ

Мова – це історія народу.

В ній відбито все його життя:

Наший склад і звичаї, і побут

З давнини й до нашого життя.

Довго ти пригнічувалась, мово, –

Промайнув тернистий довгий шлях,

Доки стала мовою народу,

Що звучить з любов'ю на вустах.

Мово моя рідна, материнська!

Ти співуча, ніжна і близька.

Хай же дух незгасний український

У житті нас завжди зігрива.

Процвітай же, мово калинова,

І тобі не в'янути в віках:

Мелодійна українська мова –

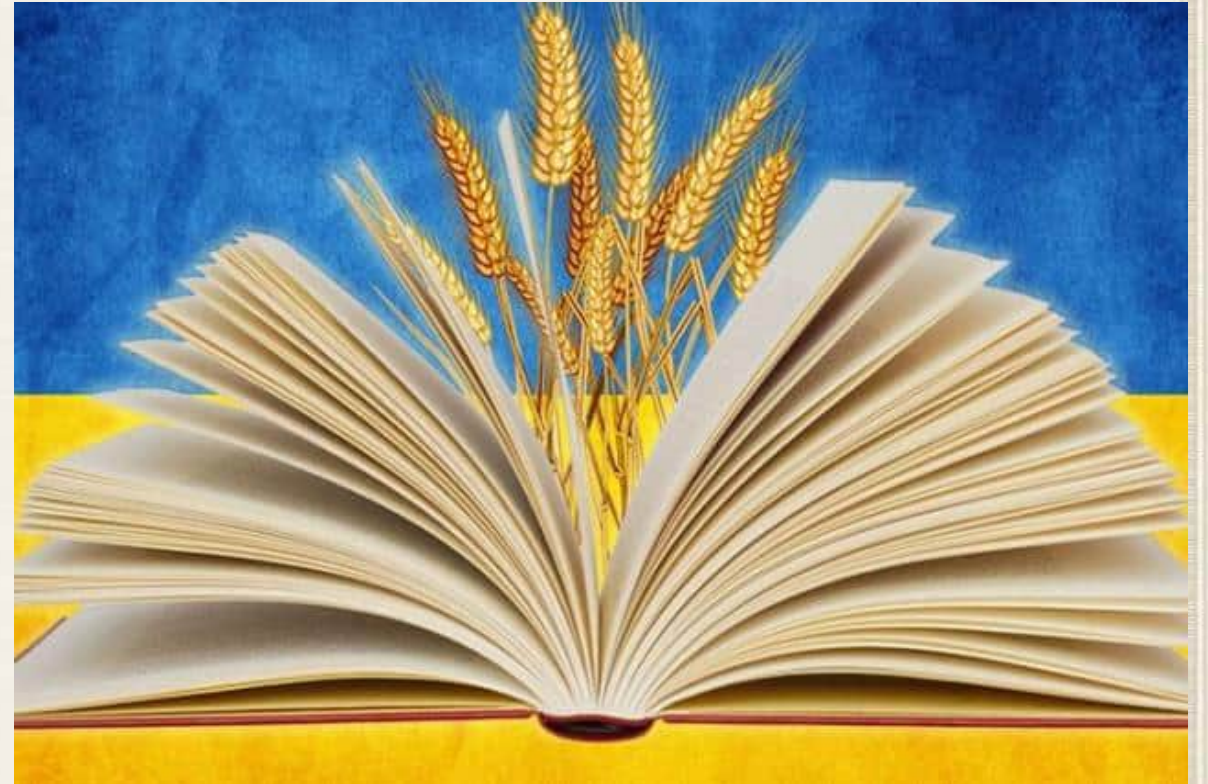
Чарівний, навік коштовний скарб!

ІСТОРІЯ ТА ФАКАТИ

Президент України Володимир Зеленський 28 липня 2023 р. підписав Указ №455/2023, відповідно до якого дата святкування Дня української писемності та мови була перенесена з 9 листопада на 27 жовтня.

До відома. У 2023 р. дата свята змінилася через рішення Православної церкви України (ПЦУ) та Української греко-каполицької церкви (УГКЦ) перейти на новий церковний календар, відповідно до якого на 13 днів пересуваються раніше нерухомі дати свят. Свято української писемності та мови традиційно відзначається в день вшанування пам'яті Преподобного Нестора Літописця (письменника-агіографа, першого історика Київської Русі, мислителя, вченого, ченця Києво-Печерського монастиря), з чийм ім'ям пов'язують започаткування писемної української мови.

За православним календарем цього дня вшановують пам'ять Преподобного Нестора-Літописця – послідовника Кирила і Мефодія. Вважається, що Нестор Літописець став прабатьком української писемної мови. Існують версії, що раніше на території України застосовували кілька видів писемності, деякі з них використовували грецьку абетку або латиницю. Сучасний алфавіт української мови здебільшого складається з аналогів грецьких літер і декількох слов'янських знаків, однак раніше, крім кирилиці, використовувалася так звана глаголиця.

Хто такий Нестор Літописець

Нестор (1056—1114) — монах Києво-Печерської лаври. Вважається, що саме він є автором першої писемної історії українських земель — "Повісті врем'яних літ". Її створили в XI — на початку XII століття Нестор та інші літописці. Вона починається з порушення проблеми "Звідки пішла Руська земля і хто в ній найперший почав правити". Пам'ятка не збереглася до нашого часу, але існує в Лаврентіївському (1377) та Іпатіївському (Іпатському, друге десятиліття XV століття) списках — коли пам'ятку переписали, на той час це було своєрідне "перевидання" рукописних творів.

Як виникла кирилиця

Писемність слов'янам створили Кирило та Мефодій. До нас не дійшли писемні пам'ятки періоду безпосередньої діяльності Кирила і Мефодія — другої половини IX століття.

У ту епоху князь Ростислав, що очолював Великоморавське князівство (середнє Подунав'я), звернувся до імператора Візантії Михаїла з проханням прислати вчителів, які знають слов'янську мову, щоб його народові переклали Святе Письмо. Візантії було важливо поширити на Захід свій вплив. У 863 році за дорученням імператора брати Кирило і Мефодій вирушили до Моравії. Вони добре знали мову слов'ян. На основі грецького алфавіту, враховуючи фонетичний лад слов'янської мови, Кирило спершу створив глаголицю, а кирилицю розробили вже його учні — найімовірніше, в Східній Болгарії.

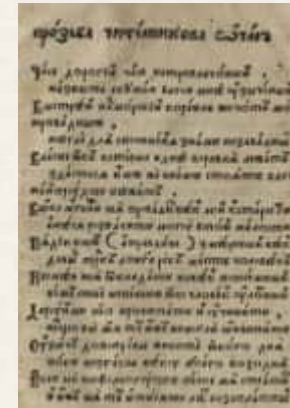
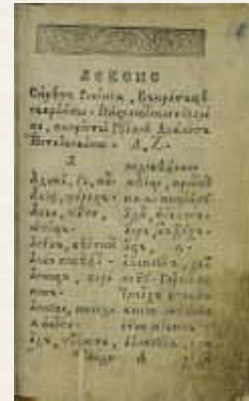
Сторінка з Київських глаголичних листків X століття. Фото: Вікіпедія

ІСТОРІЯ ТА ФАКАТИ

У 1989 р. Верховна Рада УРСР надала українській мові статус державної. Вона також є рідною мовою українців, які проживають за межами України: Білорусі, Казахстані, Польщі, Словаччині, Румунії, Канаді, США, Австралії та інших країнах. Українською мовою розмовляють майже 45 мільйонів людей, і вона належить до найпоширеніших мов світу.

Генеалогічно українська мова належить до індоевропейської мовної сім'ї. Про це свідчать і архаїзми, і деякі фонетичні та морфологічні ознаки, які зберегла наша мова протягом століть.

Щодо початку писемності в українських землях привають наукові дискусії. Археологічні знахідки засвідчують наявність писемних знаків на глиняному посуді, пряслицях, зброї тощо, ще за трипільської доби.

Кілька століть нас привчали до думки про нібито «вторинність» української мови, ретельно приховуючи від українців величезний масив української ж писемності, історії та культури, що сягає глибокої давнини і налічує багато тисячоліть.

Лаврентіївський літопис, 1377 год.

Давніший із літописів, який дійшов до нас, був написаний у 1377 р. на пергаменті – вичиненій телячій шкірі. Він носить назву Лаврентіївського, за іменем монаха-переписувача Лаврентія. Зокрема до цього списку входить «Повість врем'яних літ» (або «Повість минулих літ»), написаний на початку XII ст. Цього дня, це вже стало традицією, стартує Міжнародний конкурс знавців української мови імені Петра Яцика. Щорічна кількість учасників конкурсу – понад 5 мільйонів із багатьох країн світу.

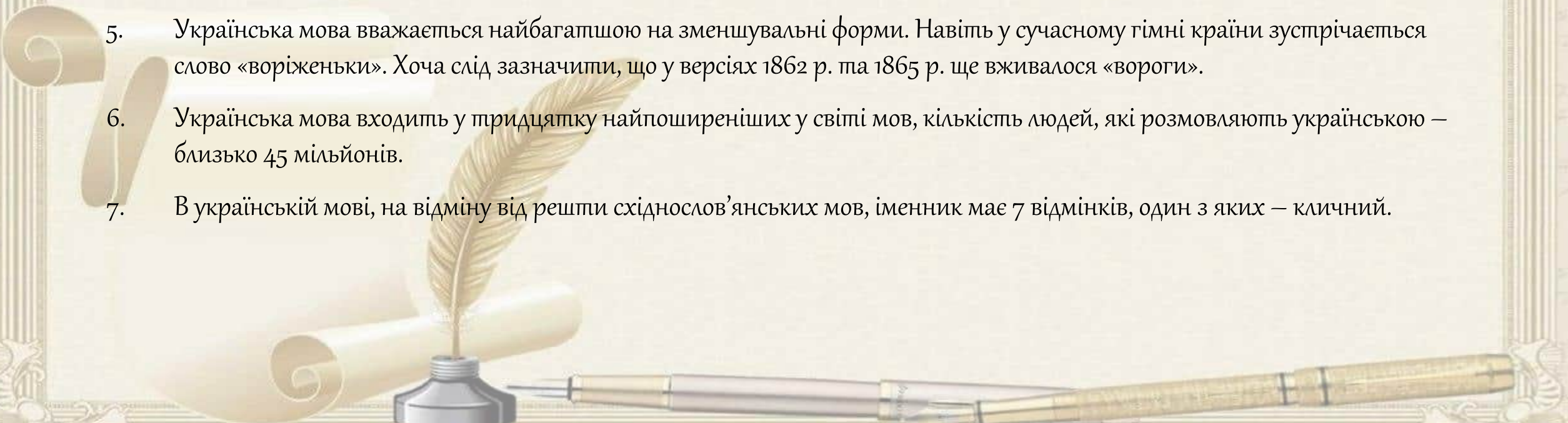

**Рідна мова дається
народові Богом, чужа –
людьми, її приносять на
вістрі ворожих списів.**

В. Захарченко

ЦІКАВІ ФАКТИ

1. Щороку до цієї дати стартує конкурс ім. Петра Яцика, у якому беруть участь знавці української мови з 20 країн світу. Їхня загальна кількість складає приблизно 5 млн. чоловік.
2. Рекордсменом серед перекладених творів є «Заповіт» Т. Г. Шевченка. Починаючи з 1845 р., його перекладали на різні мови 147 разів.
3. До недавнього часу українська мова нараховувала приблизно 276 тисяч слів. Але стрімкий розвиток в останні роки суттєво збільшив цю кількість на декілька сотень.
4. За лексичним запасом найбільш близькими до української мови є: білоруська (84%), польська (70%) та сербська (68%).
5. Українська мова вважається найбагатшою на зменшувальні форми. Навіть у сучасному гімні країни зустрічається слово «воріженьки». Хоча слід зазначити, що у версіях 1862 р. та 1865 р. ще вживалося «вороги».
6. Українська мова входить у тридцятку найпоширеніших у світі мов, кількість людей, які розмовляють українською – близько 45 мільйонів.
7. В українській мові, на відміну від решти східнослов'янських мов, іменник має 7 відмінків, один з яких – кличний.

7. 448 р. візантійський історик Пріск Панійський, перебуваючи в таборі гунського володаря Аттіли на території сучасної України, записав слова «мед» і «справа». Це була перша згадка українських слів.
8. В українській мові найбільша кількість слів починається на літеру «П». Найменш уживаною літерою українського алфавіту є літера «Ф».
9. Серед слів найчастіше використовують іменник – «рука», прикметник – «великий», дієслово – «бути» і серед займенників – «він».
10. Найдовше слово в українській мові складається з 30 літер! Спробуйте вимовити: «дихлордифенілтрихлорметилметан» (це хімікат для боротьби зі шкідниками).
11. В українській мові безліч синонімів. Наприклад, слово «горизонт» має 12 синонімів: обрій, небозвід, небосхил, крайнебо, круговид, кругозір, кругогляд, виднокруг, видноколо, виднокрай, небокрай, овид. У «Короткому словнику синонімів української мови», де зібрано 4279 синонімічних рядів, найбільше синонімів має слово «бити» – аж 45!
12. Найстаріший літературний збірник, написаний українською мовою, датується 1571 р. Баладна пісня «Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш?» була включена у граматику Яна Богослова. Але через смерть автора ця книга не побачила світ. Першим надрукованим «Букварем» вважається підручник Івана Федорова, який зараз знаходиться у бібліотеці Гарварду.
13. Українську офіційно визнали літературною після видання «Енеїди» Івана Котляревського. Тож Котляревського вважають основоположником нової української мови

Давньою українською мовою написані козацькі державні документи й хроніки, створена самобутня художня писемність епох — від Івана Вишенського до Григорія Сковороди. Українці мають свою могутню класичну літературу, визнаних світом геніїв: Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку, Михайла Коцюбинського, Василя Стефаника...

«Книжка» (1600)[22] — збірник творів, складених до 1600 року:
 «Писаніє до всѣх обще, в Лядской земли живущих» (1588)
 «Извѣщеніє краткое о латинских прелестях...» (1588–1589)
 «Обличеніє діявола-миродержца...» (1599–1600)
 «Послання князю Василю Острозькому...» (1599—1600)

«Порада» (1599–1600)
 «Писаніє к утекшим от православкой вѣри епископам» (1598)
 «О еретиках» (1599–1600)
 «Загадка философам латинским...» (1599–1600)
 «Слѣд к постиженію и изученію художества...» («Слѣд краткий») (1599–1600)
 «Новина, или Вѣсть...» (не вважається оригінальним твором Вишенського).

«Краткословный отвѣт Феодула... Петру Скарге» (1601)
 «Послания Домнікії» (1605)[23]
 «Зачапка мудрого латынника з глупым русином» (1608–1609)
 «Послання львівському братству» (1610)
 «Послання Іову Княгиницькому» (1610)[24]
 «Позорище мысленное» (1615–1616).

Твори Сковороди за його життя ніколи не друкувалися. Вперше його твір діалог «Наркісс» було надруковано 1798 року. У 1837 році окремими книжками з'явилися «Басні Харьковскія», «Бесѣда, нареченная двое», 1839 року — «Дружескій разговор о душевном мирѣ», «Убогий Жайворонок», «Брань архистратига Михаила со Сатаною», також протягом 19 століття виходили деякі уривки, листи та поезії. 1861 року вийшла перша збірка творів «Сочинения в стихах и прозе Григория Саввича Сковороды. С его портретом и почерком его руки». Перше академічне зібрання вийшло у Харкові до 100-річчя з дня смерті філософа у 1894 році «Сочинения Григория Саввича Сковороды, собранные и редактированные проф. Д. И. Багалеем» (сьомий том «Сборника Харьковского историко-филологического общества»). Наступною спробою академічного видання творів Сковороди було «Собрание сочинений Г. С. Сковороды. С биографией Г. С. Сковороды М. И. Ковалинского, с заметками и примечаниями В. Бонч-Бруевича»(1912). З запланованих двох томів вийшов лише перший, до якого ввійшли майже всі філософські твори. 1961 року вийшла збірка творів Сковороди, до якої ввійшли всі відомі на той час твори письменника. Перший том містив філософські трактати й діалоги, а другий — художні твори, епістолярій, життєпис Сковороди пера Ковалинського. На підставі цього видання співробітники Інституту філософії Академії наук України підготували й видали в 1973 році «Повне зібрання творів» Сковороди у двох томах. 1972 р. — до 250-річчя від дня народження опубліковано двотомник повного зібрання його творів. 1994 р. — вперше здійснено українською мовою видання всіх творів. У 2000-х роках Леонід Ушкалов підготував кілька видань творів, у тому числі повну академічну збірку.

Тараса Шевченка, Івана Франка

За життя він написав 237 віршів та поем, із них 235 українською, а також 11 прозових творів, з них – 9 повістей.

Франко – автор близько 6000 творів, серед яких 10 поетичних збірок, 1 збірка поем (усього їх 50), 10 творів великої прози і близько 100 малої, понад 3000 публіцистичних статей.

Лесю Українку, Михайла Коцюбинського, Василя Стефаника
та багато інших.

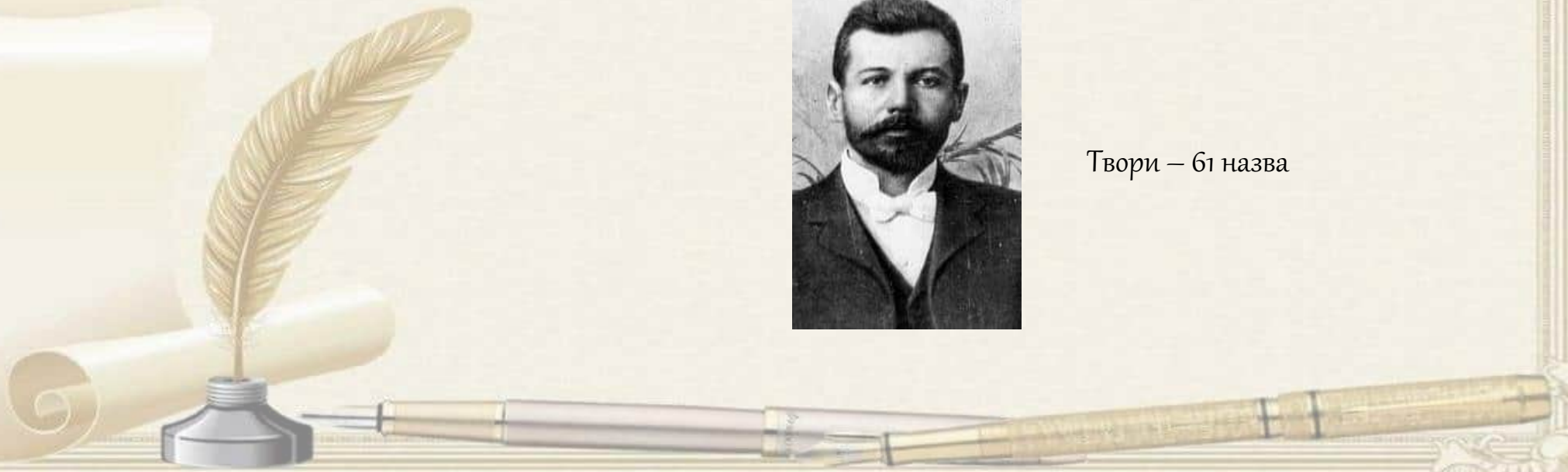
Леся Українка була надзвичайно працездатною. драматичних п'єс – 28 назв, поеми – 12, оповідання, нариси, казки – 23
закінчені 16 – незакінчених та багато статтів та доповідів.

Повісті – 6 назв, оповідання – 19 назв, поезія в прозі – 20 назв

Твори – 61 назва

Список літератури

- 1) Атлас української мови. В 3 х томах. [Текст]. Т. 1. 1984; Т. 2. 1988; Т. 3. 2001;
- 2) Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства: Історія вивчення української мови. [Текст]. К., 1991;
- 3) Історія української мови: Лексика і фразеологія. [Текст]. К., 1983;
- 4) Історія української мови: Синтаксис. [Текст]. К., 1983;
- 5) Історія української мови: Морфологія. [Текст]. К., 1978;
- 6) Історія української мови: фонетика. [Текст]. К., 1979;
- 7) Леся Українка. Усі твори в одному томі.[Текст]. К., 2020
- 8) Кобзар. Вперше зі щоденником автора Тарас Шевченко.[Текст]. К., 2015
- 9) [https:// uk.wikipedia.org](https://uk.wikipedia.org)